

Veselības aprūpes pieejamības problēmas Latvijā: vecāku un jaunāku iedzīvotāju salīdzinājums

Ģirts Briģis

Rīgas Stradiņa universitāte, Sabiedrības veselības un epidemioloģijas katedra, Latvija

Ievads. Pēc Latvijas veselības aprūpes speciālistu, kā arī pēc pasaules un Eiropas ekspertu uzskatiem, aprūpes pieejamība Latvijā patlaban ir vislielākā veselības aprūpes un sabiedrības veselības problēma. Lai arī pieejamības ierobežojumus galvenokārt nosaka finansiālas problēmas, tie varētu būt saistīti arī ar ģeogrāfiskajiem, administratīvajiem un citiem faktoriem. Pieejamības ierobežojumiem hipotētiski vajadzētu būt saistītiem arī ar Latvijas iedzīvotāju demogrāfiskajiem parametriem. Pēdējos gados nav veikta detalizēta analīze iedzīvotāju apakšgrupās.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis – raksturot Latvijas iedzīvotāju veselības aprūpes pieejamības problēmu relatīvo biežumu un salīdzināt vecuma grupu no 65 gadiem ar jaunākiem iedzīvotājiem. Tika izmantoti 2014. un 2015. gadā veiktās Latvijas pieaugušo iedzīvotāju (vecumā no 15 gadiem) Eiropas Veselības aptaujas dati. Izlase veidota ar stratificētu daudzpakāpju procedūru. Iegūtā atsaučības pakāpe bija 7455 personas (66%). Izveidotas divas respondentu strātas: līdz 65 gadu vecumam (jaunāki) un no 65 gadu vecuma (vecāki). Statistiskajā analīzē aprēķināts procentuālais sadalījums, izredžu attiecības, 95% TI.

Rezultāti. 23,32% no Latvijas pieaugušajiem iedzīvotājiem norādījuši, ka pēdējo 12 mēnešu laikā ir bijis gadījums, kad veselības aprūpes pakalpojumi tika saņemti novēloti vai netika saņemti vispār, lai gan bija tāda nepieciešamība. Cilvēkiem no 65 gadu vecuma šādas izredzes nedaudz, bet statistiski ticami pieauga: $OR = 1,18$; 95% $TI = 1,02-1,37$. Attāluma vai transporta dēļ tas atzīmēts 6,78% tiem atbilstošu gadījumu, ja šāda nepieciešamība bija. Vecumā no 65 gadiem $OR = 2,31$ 95% $TI = 1,84-2,91$. Pēdējo 12 mēnešu laikā 22,62% iedzīvotāju ir bijis gadījums, kad nesaņēma nepieciešamo medicīnisko aprūpi, 29,8% – zobārstniecisko aprūpi, 17,35% – medikamentus, jo finansiāli nevarēja to atļauties. Attiecīgie izredžu attiecību rādītāji vecākiem pret jaunākiem bija: medicīniskai aprūpei – 1,27 (95% $TI = 1,1-1,47$); zobārstniecībai – 0,77 (95% $TI = 0,67-0,89$); medikamentiem – 1,79 (95% $TI = 1,52-2,08$).

Secinājumi. Aptaujas dati apstiprina, ka Latvijā veselības aprūpes pieejamība ir viena no vissliktākajām Eiropā. Pieejamības problēma galvenokārt saistīta ar ilgstošām (nesagaidāmām) rindām uz valsts garantēto aprūpi, individuāliem finanšu ierobežojumiem. Pēdējos ierobežojumus veido ļoti lielā tiešo maksājumu un līdzmaksājumu proporcija, kas pēc Pasaules Veselības organizācijas datiem Latvijā arī ir viena no vislielākajām Eiropā. Taču arī transporta un attāluma dēļ (ģeogrāfiskā sasniedzamība) Latvijas iedzīvotāji veselības pakalpojumus nesaņem. Vecuma grupā no 65 gadiem, salīdzinot ar jaunākiem iedzīvotājiem, pieejamība nedaudz pasliktinās rindu dēļ. Taču viskrasāk tā pieaug finanšu ierobežojumu dēļ. Īpaši jāuzsver medikamentu nepieejamība šajā grupā. Zobārstniecības problēma vecākiem cilvēkiem vairs nav tik aktuāla – acīmredzot, zobu trūkuma dēļ. Attiecībā uz pieaugušajiem iedzīvotājiem kopumā, apgalvojums, ka zobārstniecība Latvijā ir sakārtota sfēra, ir mīts. Tās nepieejamība pārsniedz vispārējo medicīnisko aprūpi.

Pētījums izstrādāts Valsts pētījumu programmas EKOSOC-LV apakšprojekta "Sabiedrības atjaunošana, samazinot depopulācijas riskus, veicinot tautas ataudzi un saiknes ar diasporu sekmīgai Latvijas tautsaimniecības transformācijai" Nr. 5.2.4. ietvaros.